

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**Митне право**» обов'язкових компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність)

за темою № 10 – «Фіксація порушень митних правил і відповідальності за них».

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол
від 30 серпня 2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол
від 25 серпня 2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол
від 29 серпня 2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри
правоохоронної діяльності та
поліціїсти ки факультету № 6
Протокол
від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти ки, кандидат юридичних наук, доцент Панов Ігор Олексійович.

Рецензенти:

1. Заступник начальника відділення поліції №3 Харківського районного управління поліції №1 ГУНП в Харківській області, доктор, снс Прокопенко О.Ю.

2. доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Казанчук І.Д.

План лекції

1. Митні правила: поняття та юридичний зміст.
2. Порухення митних правил: поняття та їх види.
3. Відповідальність за порушень митних правил та строки накладення стягнень у справах про порушення митних правил..

Основна:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 38-39. - ст.288.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 52. – Ст. 1122.
4. Про стандартизацію: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 31. - ст.145.
5. Про єдиний митний тариф: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - №19. - Ст.259.
6. Про податок на додвалену вартість: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 21. – Ст. 156.
7. Про систему оподаткування: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 16. – Ст.119.
8. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 5 жовтня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 34. – Ст. 266.
9. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
10. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
11. Положення про Державну митну службу України: Затверджено Указом Президента України від 24 серпня 2000 р.
12. Постанова Кабінету Міністрів України “Про перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 1998 році” від 5 січня .
13. Правила в’їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 1995 р. // ЗПУ України. – 1996. – № 4. – Ст. 148.
14. Про митну справу в Україні: Закон України від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 44. – Ст. 575.
15. Про правовий статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 162.
16. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня

1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 19. - ст. 80.

17. Про операції з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 32. - Ст. 255.

18. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23 вересня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 40. - ст.364.

19. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

20. Про стандартизацію і сертифікацію в Україні: Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 г. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 27. - ст.289.

21. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. // Урядовий кур'єр. – 1998. – 25 липня.

22. Наказ Державного митного комітету України «Про затвердження порядку ведення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах» від 31 травня 1996 р. №237, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12 червня 1996 р. за № 292/1317.

23. Постанова Кабінету Міністрів України “Про здійснення екологічного контролю у зоні діяльності митниць призначення та відправлення” від 26 жовтня 2001 р. № 1429.

24. Постанова Кабінету Міністрів України «Про здійснення екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон» від 20 березня 1995р. № 198.

25. Про створення митних постів Державної митної служби України: Наказ Державної митної служби України від 29 січня 1997 р. № 37.

26. Про створення регіональних митниць та митниць Державної митної служби України: Наказ Державної митної служби України від 20 грудня 1996 р. № 564.

27. Типове положення про митницю Державної митної служби України: Затверджено наказом Державної митної служби України від 26 березня 1998 р. № 169.

28. Типове положення про регіональну митницю Державної митної служби України: Затверджено наказом Державної митної служби України від 28 січня 1997 року № 27.

29. Про Порядок взяття проб і зразків товарів та інших предметів для проведення досліджень, необхідних для їх митного оформлення: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1998 р. № 1665 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 42. – Ст. 1557.

30. Порядок здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації: Затверджено наказом Державної митної служби України від 14 жовтня 2002 р. № 561.

31. Про Тимчасові правила митного контролю за переміщенням через митний кордон України предметів, валюти і цінностей громадян: Наказ Державного митного комітету України від 31 грудня 1991 р. № 9.

32. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку митного оформлення імпортованих товарів (продукції), що підлягають обов’язковій сертифікації в Україні” від 4 листопада 1997 р. №1211.

33. Постанова Кабінету Міністрів України “Про становлення мінімальної митної вартості окремих видів товарів” від 3 листопада 1997 р. №1215.

34. Про затвердження Порядку верифікації сертифікатів про походження товарів з України: Постанова Кабінет Міністрів України від 12 грудня 2002 р. № 1861.

35. Про ставки акцизного збору на деякі транспортні засоби: Закон України від 24 травня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 32. - ст. 151.

36. Постанова Кабінету Міністрів України «Про удосконалення порядку тимчасового ввозу транспортних засобів на митну територію України» від 20 липня 1996 р. №793.

37. Постанова Кабінету Міністрів України “Про впорядкування діяльності митних ліцензійних складів” від 2 грудня 1996 р. № 1446.

38. Порядок замовлення, видачі, зберігання, обліку та використання особистих митних забезпечень інспекторів: Затверджений наказом Державної митної служби України від 17 листопада 1998 р. № 723.

39. Про затвердження Положення про відкриття та експлуатацію митних ліцензійних складів: Наказ Державної Митної Служби України № 592 від 31.12.96, зареєстрований в МЮ України 20 січня 1997 р. за № 5/1809.

40. Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 1. - ст. 2.

41. Постанова Кабінету Міністрів України «Про обсяги товарів та інших предметів, що можуть вивозитися (пересилатися) громадянами за митний кордон України без сплати мита та митних зборів» від 29 листопада 1997 р. № 1331.

42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про удосконалення порядку ввезення (пересилки) громадянами предметів (товарів) в Україну» від 27 серпня 1996р. № 1010.

43. Постанова Кабінету Міністрів України „Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України продуктів харчування для власного споживання та перелік предметів, що не можуть бути віднесені до особистих речей громадян” від 13 грудня 2001 р. № 1652.

44. Положення про порядок здійснення особистого огляду громадян, які прямують через митний кордон України: Затверджено Державним митним комітетом України 9 червня 1992 р.

45. Наказ Державної митної служби України “Про затвердження Правил митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються через митний кордон України” № 393 від 25.06.99р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 липня 1999 р. за № 516/3809

46. Положення про провадження в справах про порушення митних правил: Затверджено наказом Державного митного комітету України № 205 від 4 листопада 1992 р.

47. Про персональні звання державної митної служби України: Постанова Верховної Ради України від 5 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 19. – Ст. 261.

48. Положення про застосування спеціальних засобів і зброї службовими особами митних органів: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 1993 р. № 426 // ЗП України. – 1993. – № 11. – Ст. 232.

49. Положення про порядок застосування вогнепальної зброї: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. // Урядовий кур’єр. – 1992. – № 96-97.

50. Інструкція про атестацію посадових осіб митних органів України: Затверджена наказом Державної митної служби України від 5 березня 1997 р.

51. Положення про Управління власної безпеки і контролю: Затверджене наказом Державної митної служби України від 5 квітня 2000 р. № 192.

52. Дубиніна А. А., Сорокіна С. В. Зельніченко О.І. Митна справа: Підручник. — К.: «Центр учбової літератури», 2010. — 320 с.

53. Дьомін Ю. М., Дьоміна С. Ю., Железняк М. Н. та ін. Митне право України: Навчальний посібник /За заг. ред. Юлдашева О. Х. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 232 с.

54. Основи митної справи в Україні: підручник / За ред. П.В. Пашка. - К.: Знання, 2008. - 651 с.

55. Митне право України: навчальний посібник. За заг. ред. проф. В.В. Ченцова. – К.: – 2007. – 283 с.

56. Дубчак В.І., Мартинюк О.В. Митна справа: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 310с.

57. Ківалов С.В., Кормич Б.А. Митна політика України: Підручник. – Одеса, 2001. – 256 с.

58. Шишка Р.Б., Сергієнко В.В. Митне право України: Навч. посібник. – Харків: Еспада, 2002. – 296 с.

59. Ківалов С. В., Кормич Б. А. Митна політика України: Підруч. — Одеса: Юр. літ-ра, 2002. — 255 с.

60. Дубиніна А. А., Сорокіна С. В. Основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. — К.: ВД «Професіонал», 2003. — 259с

61. Терещенко С., Наumenко В. Основи митного законодавства в Україні: Теорія та практика, К.: АТ «Август», 1999. — 296 с.

62. Настюк В.Я. , Шульга М.Г. Митне право України: Навчальний

посібник / –Харків: Нац. юрид. акад. України, 2001. – 114 с.

63. Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. А.Т. Комзюка. 2-е вид., перероб. і доп. – Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. – 112 с.

64. Шкарупа В.К., Щербина В.І. Правовий статус працівників митних органів України: Навчальний посібник. - Дніпропетровськ: АМСУ, 1999. – 72 с.

65. Основи митної справи: Навчальний посібник / За ред. П.В.Пашка. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Т-во „Знання”, 2002. – 318 с.

66. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем): Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 248 с.

67. Авер'янов В.Б., Крупчан О.Д. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування. – Харків: Право, 1998. – 37 с.

68. Комзюка А.Т., Погрібний О.О., Калюжний Р.А. та інш. Науково-практичний коментар Митного Кодексу України: Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова Єдність», 2008. – 757 с. //

69. Деркач Л.В. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра. – К.: ІАМУ Держмитслужби України, 1998. – 572 с.

70. Бабенко І. Митники проти контрабанди // Уряд. кур'єр. – 1999. – 12 травня.

71. Бондаренко С. Митна політика та її зв'язок з економічним становищем в Україні // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 39-45.

72. Ванжа А. Проблеми правового забезпечення митної служби в Україні // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 13-14.

73. Государський А.В. Митна служба як головний фактор захисту економічної незалежності України // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 27-30.

74. Гребельник О. Митна політика в умовах трансформації економічної системи // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 73-77.

75. Заяць В. Митне регулювання як джерело поповнення державного бюджету // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 27-37.

76. Каленський М. Митниця має сприяти зовнішній торгівлі та бути прозорою і прогнозованою // Уряд. кур'єр. – 2003. – 4 лютого.

77. Ківалов С.В., Кормич Б.А Митне право: система та динаміка розвитку // Митна справа. – 2002. – № 1. – С. 7-15.

78. Коломоєць Т.О. Штрафи як різновид санкцій майнового характеру у сфері митної справи // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 22-27.

79. Комзюк А.Т. Законодавство про адміністративні проступки: проблеми визначення сутності, завдань та системи // Вісник Національного університету внутрішніх справ. Вип.14. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2001. – С. 107-112.

80. Комзюк А.Т., Комзюк В.Т. Адміністративний примус як засіб здійснення митної справи в Україні // Вісник Академії митної служби

України. – 1999. – № 4. – С. 34-37.

81. Комзюк В.Т. Деякі проблемні питання застосування конфіскації предметів порушень митних правил // Вісник Університету внутрішніх справ. Спецвипуск. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2000. – С. 28-30.

82. Комзюк В.Т. Особливості адміністративної відповідальності у сфері здійснення митної справи // Вісник Національного університету внутрішніх справ. Вип. 21. Ч. II. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – С. 72-76.

83. Корнєва Т. Проблеми розвитку митного законодавства // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 10-13.

84. Коросташова І. Адміністративна відповідальність громадян за порушення митних правил під час переміщення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 14-18.

85. Ніколаєва Л. Удосконалення митного регулювання як необхідна передумова для вступу України до світової організації торгівлі // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 77-80.

86. Павлов А.П. Митні органи в Україні у ХХ ст. (історико-юридичний аналіз) // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 50-62.

87. Павлов А.П. Кадрове забезпечення митних органів України: організаційно-правові аспекти: Дис. канд. юрид. наук. – К., 2001. – 206 с.

88. Павлов А.П. Правові та історичні передумови організації митної справи в Україні // Митна справа. – 2002. – № 5. – С. 3-16.

89. Пахомов С.І. Деякі проблемні питання застосування митного законодавства України // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 47-50.

90. Пашко П.В., Маляревська О. Практика та перспективи митно-тарифного регулювання // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 37-39.

91. Педешко А.І. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Харків, 2000. – 20 с.

92. Педешко А.І. Деякі особливості застосування стягнень за порушення митних правил // Вісник Університету внутрішніх справ. Вип. 9. – Харків, 1999. – С. 140-144.

93. Педешко А.І. Технологія оформлення зовнішньоекономічних вантажів у пунктах пропуску через Державний кордон України // Вісник Запорізького юридичного інституту. Вип. 4. – Запоріжжя, 1999. – 144-148.

94. Пилипенко А.А. Правовий захист працівників митних органів України // Митна справа. – 2002. – № 5. – С. 27-31.

95. Соловков Ю. П. Митниця на порозі століття // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 14.

96. Спрощення митного контролю не означає його послаблення // Уряд. кур'єр. – 2003. – 6 лютого.

97. Тодошак О.В. Служба в митних органах України (адміністративно-правовий і соціально-правовий аспекти): Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Одеса, 2001. – 20 с.

98. Федотов О.П. Контроль за переміщенням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 14-19.
99. Фисюк Г. Технологічна схема митного контролю ручного вантажу та багажу громадян, що перетинають кордон України пасажирськими потягами через залізничну станцію Вадул-Сірет // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 21-23.
100. Христенко С.Г. Особливості підбору кадрів для митних органів // Митна справа. – 2002. – № 3. – С. 20-21.
101. Шевченко В. Провадження у справах про порушення митних правил: проблеми та шляхи їх вирішення // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 4. – С. 81-84.
102. Щербина В. Питання правового статусу працівників митних органів України // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 6-10.
103. Юрса В.Р. Визначення митної вартості // Митна справа. – 2002. – № 5. – С. 53-57.
104. Як боротися проти порушень митних правил? Запитання-відповіді // Вісник Академії митної служби України. – 1999. – № 2. – С. 46-52.
105. Авер'янов В.Б. Органи виконавчої влади в Україні / НАН України: Ін-т держави і права ім. Корецького. – К.: Ін. Юре, 1997. – 48 с.
106. На варті митних рубежів. Митна справа на Слобожанщині: 1660-1670-1992-2000 // Ред. рада: П. В. Пашко, О. Г. Даниленко та ін. — Х.: Каравела, 2000. — 190с.
107. Основи митної справи: Навчальний посібник / За ред. В. П. Пашка, К.: Знання, 2002. — 319с.
108. Терещенко С. С. Основи митного законодавства України: Навчальний посібник. — К.: АТ «Август», 2001. — 422с.
109. Терещенко С. С., Науменко В. П. Основи митного законодавства в Україні: Теорія та практика: Навчальний посібник. — К.: АТ «Август», 1990. — 280с.
110. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 696 с.

Допоміжна:

1. Дубініна А.А., Сорокіна С.В. Основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. - К.: Професіонал, 2004. - 360 с.
2. Єгоров О. Функціональна система митно-тарифного регулювання на етапі інтеграції України до СОТ // Вісник АМСУ. - 2004. - №1. - С.3-12.
3. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні: Навчальний посібник. - К.: КНЕУ, 2001. - 241 с.
4. Мельник Т.М. Зовнішня торгівля України: стан та проблеми // Формування ринкових відносин в Україні. - 2004. - №2. - С. 20-24.
5. Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування Упоряд.: П.В. Пашко, В.П. Науменко. 3б. док. -

К.: Знання, 2004. - 1173 с.

6. Митне регулювання / Голомовзий В.М., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю. та ін. - Львів: Львівська політехніка, 2004. - 240 с.

7. Науменко В.П., Пашко П.В., Руссков В.А. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2006. - 394 с.

8. Митне оформлення товарів та транспортних засобів. Шершун А. А. Навчальний посібник -К.: Кондор, 2007 - 330с.

9. Митне регулювання. Владимиров К.М. Бардачев В. Ю. Навчальний посібник -К.: Кондор, 2006 - 335с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>

2. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>

3. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>

4. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>

5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>

6. www.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України.

7. <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index> – сайт Верховної Ради України.

8. <http://www.president.gov.ua/> – сайт Президента України.

9. www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України.

10. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – сайт Кабінету Міністрів України.

11. <http://www.minjust.gov.ua> – Сайт Міністерства юстиції України.

12. <http://www.guds.gov.ua/control/uk/index> – сайт Національного агентства з питань державної служби України.

13. <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/> – сайт Державної митної служби України.

14. <http://www.pvu.gov.ua/control/uk/index/> – сайт Державної прикордонної служби України.

15. www.mvs.gov.ua – сайт Міністерства внутрішніх справ України.

16. www.nbuv.gov.ua – електронний каталог Національної бібліотеки України ім. Вернадського.

17. www.library.ukma.kiev.ua – електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА.

18. <http://zakon.nau.ua/> – сайт Професійної юридичної системи «ЗАКОН».

19. <http://www.s-quo.com/> – сайт Інформаційного юридичного порталу «Status-Quo».

1. Поняття й види відповідальності за порушення митних правил

Відповідальність у митному праві є наслідком скоєного правопорушення. У даному випадку мова йде про порушення митних правил. Порушенням митних правил відповідно до ст. 226 Основ митного законодавства країн-учасниць СНД визнається протиправна дія (бездіяльність) особи, що посягає на встановлений національним законодавством і міжнародними договорами держави порядок переміщення через митний кордон держави товарів і транспортних засобів, здійснення їх митного контролю й митного оформлення, обкладання митними платежами і їх сплати, надання митних пільг і користування ними, а також на нормальну діяльність митних органів, за які національним законодавством передбачена відповідальність.

При вирішенні питання щодо притягнення особи до відповідальності за порушення митних правил необхідно керуватися нормами МК України. У той же час частина митних правопорушень передбачена іншими законами України.

Відповідальність за порушення митних правил - це обов'язок особи, що їх порушила, нести негативні наслідки матеріального або особистого характеру, що передбачені нормами митного права. У митному праві передбачено адміністративну, цивільну, а за контрабанду й кримінальну відповідальність. Найбільш поширеною є відповідальність адміністративна - "накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, які тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру".

Суб'єктами відповідальності за порушення митних правил є фізичні та юридичні особи. Відповідальність за митні правопорушення настає за умови наявності складу правопорушення.

Для адміністративної і кримінальної відповідальності - об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Для цивільної відповідальності, що в більшій мірі полягає в обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду за наявності: самої шкоди, противоправних дій, причинного зв'язку між шкодою, що виникла, протиправними діями та виною.

Громадяни підлягають відповідальності за порушення митних правил, якщо на момент здійснення правопорушення вони досягли шістнадцятирічного віку. Посадові особи підлягають відповідальності за порушення митних правил, якщо в їхні службові обов'язки входило забезпечення виконання встановлених МК України вимог. Окрім цього при скоєнні порушень митних правил підприємствами (юридичними особами) підлягають відповідальності посадові особи цих підприємств. Вони підлягають адміністративній відповідальності.

Говорячи про адміністративну відповідальність юридичних осіб за порушення митних правил, варто підкреслити, що в процесі провадження по цих справах щоразу виникає необхідність установлювати правосуб'єктність відповідних юридичних осіб, для чого необхідно звертатися до їх засновницьких і реєстраційних документів. Це важливо робити тому, що за порушення митних

правил підлягають адміністративній відповідальності самі юридичні особи, а не їх представництва й філії (відособлені підрозділи), що також мають правосуб'єктність і вступають у правовідносини від імені й за дорученням юридичної особи. У випадках, коли порушення митних правил скоєні посадовими особами представництв і філій юридичних осіб, до відповідальності повинні бути притягнуті юридичні особи, від імені й за дорученням яких вони були учасниками відповідних правовідносин. Це, зрозуміло, не виключає можливості притягнення до адміністративної відповідальності й самого безпосереднього винуватця - представника юридичної особи.

Особливістю митного законодавства саме і є встановлення двосуб'єктної відповідальності, при якій за здійснення одного митного правопорушення допускається притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності, а фізичних осіб - до адміністративної чи кримінальної відповідальності (у залежності від характеру скоєного правопорушення). Двосуб'єктна відповідальність за порушення митних правил практично може наступити тільки за порушення в зовнішньоторговельному обігу, коли товари переміщуються для комерційних чи інших виробничих цілей фірмами й іншими підприємствами та організаціями, а також підприємцями, що беруть участь у зовнішній торгівлі без утворення юридичної особи (наприклад, недекларування переміщуваного через митний кордон України товару особою, що зобов'язана це зробити в силу посадових повноважень або доручення). У таких випадках адміністративній відповідальності за порушення митних правил підлягає не тільки співробітник юридичної особи, але і сама установа, організація, підприємство.

Суб'єктивна сторона порушення митних правил із боку фізичних і посадових осіб виражається в психічному відношенні суб'єкта правопорушення до протиправної дії (бездіяльності) і її наслідків. Суб'єктивне відношення може бути в двох формах - у формі умислу й рідше необережності. Зрозуміло, що більшість порушень митних правил скоюється з умислом і має корисливий характер. Порушення митних правил визнається зробленим навмисне, якщо особа, що його скоїла, усвідомлювала протиправний характер своєї дії (бездіяльності), передбачала можливі шкідливі наслідки й бажала їх (прямий умисел) чи свідомо допускала настання цих наслідків (непрямий умисел).

При встановленні суб'єктивної сторони порушення митних правил фізичними й посадовими особами митних органів постає питання про можливий стан неосудності, що передбачено законодавством України. Згідно з чинним законодавством України особа звільняється від відповідальності за порушення митних правил, якщо вона його скоїла в стані неосудності. Під неосудністю розуміється такий психічний стан суб'єкта, за якого він не міг усвідомлювати значення своїх дій, керувати ними. Це виникає внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психіки (афекту) чи слабоумства, іншого хворобливого психічного розладу. Осудність і неосудність - поняття правові.

Говорячи про загальну характеристику порушення митних правил, слід зазначити, що митне законодавство виходить з загального вчення про правопорушення. Так, адміністративним правопорушенням визнається протиправна, винна (умисна чи необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління й за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність. До речі, у законі вказується два терміни: "адміністративне правопорушення" й "адміністративний проступок". Останній розглядається як різновид першого. Адміністративне правопорушення характеризується суспільною шкідливістю, протиправністю, винністю та адміністративною караністю. Адміністративне право України передбачає можливість звільнення від відповідальності за порушення митних правил за малозначністю зробленого порушення. Питання про малозначність порушення митних правил вирішує посадова особа митних органів на основі фактичних матеріалів і обставин справи. При вирішенні такого питання необхідно враховувати характер самого діяння, обстановку й умови його здійснення, наявність (відсутність) шкідливих наслідків, незначний розмір заподіяного збитку, наявність обставин, що зм'якшують або обтяжують відповідальність, і ряд інших факторів. Нерідко це питання можна правильно вирішити лише з урахуванням усієї сукупності об'єктивних і суб'єктивних обставин і матеріалів кожної конкретної справи. До обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, законодавець відносить, зокрема, ті з них, що пом'якшують або обтяжують відповідальність. Ці дані можуть вплинути на розмір стягнення, що накладається за порушення митних правил. Так, до обставин, які пом'якшують адміністративну відповідальність за порушення митних правил, слід віднести:

- 1) щире розкаяння винного;
- 2) відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди;
- 3) учинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або збігу тяжких обставин чи сімейних обставин;
- 4) учинення правопорушення неповнолітнім;
- 5) учинення правопорушення вагітною жінкою, або жінкою, що має дитину віком до одного року.

Цей перелік не є вичерпним.

До пом'якшуючих обставин відноситься бездоганна трудова діяльність, похилий вік, наявність у порушника утриманців тощо.

Навпаки перелік обставин, які обтяжують адміністративну відповідальність за адміністративне, у тому числі й митне адміністративне правопорушення, є вичерпним.

До таких обставин відноситься:

- 1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимоги уповноважених осіб її припинити;
- 2) повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення

- правопорушення особою, що раніше вчинила злочин;
- 3) утягнення в правопорушення неповнолітнього;
- 4) учинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин;
- 5) учинення правопорушення в стані сп'яніння.

Рішення посадової особи митного органу про звільнення правопорушника від відповідальності у зв'язку з малозначністю зробленого порушення митних правил повинно бути мотивоване в постанові про припинення провадження у справі.

Однак деякі з використовуваних у законодавстві України термінів потребують тлумачення. Найбільш поширеним є повторне скоєння правопорушення. Під "повторним протягом року здійсненням порушення митних правил" варто розуміти нове порушення митних правил, яке зроблено протягом року після ухвалення рішення про накладення стягнення за митне правопорушення. Очевидно, що здійснення порушення митних правил особою, що вже раніше притягувалася до відповідальності за порушення митних правил, не може розглядатися як обставина, що обтяжує відповідальність, якщо перше порушення закону є декриміналізованим.

У МК України введено новий принцип накладення стягнень при здійсненні однією особою двох чи більше порушень митних правил. На таку особу стягнення накладається за кожне правопорушення окремо без поглинання менш строгого покарання більш строгим. На практиці це означає, що у випадку кваліфікації дій особи, що скоїла порушення митних правил по двох і більше статтях МК України, посадова особа, що розглядає справу про порушення митних правил, накладає стягнення по кожній зі статей у межах їх санкцій. При цьому на відміну від закріпленого в адміністративному законодавстві принципу накладення стягнень менш строге покарання не поглинається більш строгим (тобто фактично діє принцип додавання стягнень).

Призначення більш м'якого заходу впливу. Оскільки застосовувані митними органами заходи адміністративного впливу повинні відповідати наслідкам допущеного порушення митних правил, конкретиці його здійснення, при вирішенні питання можуть урахуватися пом'якшуючі обставини з метою накладення стягнення нижче нижчої межі, передбаченої МК України.

2. Види стягнень за порушення митних правил

Адміністративні стягнення за порушення митних правил - це міри відповідальності за митні правопорушення, що передбачені санкцією норми митного права. Вони застосовуються митними органами (посадовими особами митних органів) і наряду з загальними мають ряд спеціальних характерних ознак.

По - перше, адміністративні стягнення за порушення митних правил завжди виражають реакцію держави на правопорушення у виді негативної оцінки як зробленого правопорушення, так і самого правопорушника.

По - друге, адміністративно-правові стягнення за порушення митних

правил за своєю соціальною сутністю й змістом є засобами примусу.

По - третє, у МК України міститься вичерпний перелік стягнень за порушення митних правил. Інші стягнення, крім тих, які передбачені в МК України, посадові особи митних органів застосовувати не можуть.

Накладення стягнення за порушення митних правил окрім загальних спричиняє визначені спеціальні правові наслідки. Особа, що була піддана адміністративному стягненню за порушення митних правил, протягом року з дня закінчення виконання стягнення вважається покараною в адміністративному порядку. Повторне ж здійснення протягом року порушення митних правил визнається обставиною, що обтяжує відповідальність за порушення митних правил із усіма наслідками, що звідси випливають, у тому числі тягне застосування при повторному здійсненні порушення митних правил більш суворого адміністративного стягнення.

За порушення митних правил МК України встановлено наступні види стягнень, які накладаються на винних у скоєнні порушень митних правил:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) відкликання ліцензії або кваліфікаційного атестата, виданих митним органом України на здійснення визначених видів діяльності;
- 4) конфіскація товарів і транспортних засобів (які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил або мають спеціально виготовлені схованки, використані для переміщення через митний кордон України з прихованням предметів, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил);
- 5) стягнення вартості товарів і транспортних засобів,
- 6) конфіскація транспортних засобів, на яких перевозилися товари, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил.

Передбачені в МК України й Кодексі про адміністративні правопорушення України за порушення митних правил стягнення можуть бути розділені на три групи:

- а) основні стягнення (попередження й штраф);
- б) додаткові покарання (відкликання ліцензії або кваліфікаційного атестата; конфіскація транспортних засобів, на яких перевозилися товари і транспортних засобів, які є безпосередніми об'єктами правопорушення;
- в) стягнення, що можуть застосовуватися як в якості основного, так і в якості додаткового. До цієї групи відноситься конфіскація товарів і транспортних засобів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил. Особливо це стосується транспортних засобів зі спеціально виготовленими схованками, що використовуються для незаконного переміщення через митний кордон України товарів, валюти й предметів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил. Застосовується також і стягнення вартості товарів і транспортних засобів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, товарів і транспортних засобів зі спеціально виготовленими схованками, використаними для переміщення через митний кордон України з прихованням предметів, що є безпосередніми

об'єктами порушення митних правил.

1. Одним із найбільш м'яких видів адміністративного стягнення, застосовуваного за порушення митних правил, є попередження. Воно безпосередньо спрямоване на особистість правопорушника, його застосування має в основному моральний характер і не пов'язане з обмеженням яких-небудь прав винної особи. На практиці попередження застосовується у випадку здійснення незначних митних порушень і відносно осіб, які їх здійснили вперше або за необережністю. Як міра відповідальності за порушення митних правил попередження виноситься в письмовій формі у постанові по справі. Відповідно воно фіксується митними органами й має преюдиціальне значення.

2. Але найбільш поширеним засобом покарання порушників у митному праві є штраф. Більшість санкції статей, які установлюють відповідальність за порушення митних правил, передбачають штрафи. Нагадаємо, що відповідно до ст. 27 Кодексу про адміністративну відповідальність штраф є грошовим стягненням, яке накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, установлених чинними законами України. Штраф виражається в одержанні з порушника в дохід держави визначеної суми грошей.

При встановленні видів штрафу і його розмірів митне законодавство враховує специфіку окремих видів порушення митних правил, особливості цих діянь з погляду всіх елементів складу правопорушень, особливості осіб, які заподіюють збиток економічним інтересам держави. У МК України застосовуються кілька видів штрафу:

- обчислювальні відповідно до розміру мінімальної місячної оплати праці, під якою розуміється встановлена законом мінімальна місячна оплата праці на день здійснення правопорушення. Якщо такий день неможливо встановити - на день виявлення правопорушення;
- обчислювальні виходячи з вартості товарів і транспортних засобів у виді їх вільної (ринкової) ціни на день виявлення правопорушення.

Очевидно, що за порушення термінів подайши митному органу України митної декларації, документів і додаткових відомостей суб'єктом відповідальності, як правило, може бути саме юридична особа. Обчислення штрафу стосовно розміру мінімальної місячної оплати праці застосовується лише у зв'язку з тим, що в подібних випадках безпосереднім об'єктом порушення є не товари й транспортні засоби, а специфічні й правомірні вимоги митних органів.

Штраф у всіх випадках може бути накладений тільки як основне покарання. Посадовим особам митних органів надано право визначати розмір штрафу з урахуванням конкретних обставин і матеріалів справи, виходячи із санкцій відповідних статей МК України.

3. Відкликання ліцензії чи кваліфікаційного атестата. Даний вид стягнення може розглядатися як різновид позбавлення спеціального права. Він має специфічних суб'єктів і може застосовуватися до:

- власників митних складів, магазинів безмитної торгівлі, вільних складів,

складів тимчасового зберігання (на здійснення діяльності яких митними органами видаються ліцензії);

- митних брокерів, митних перевізників (на здійснення діяльності яких митними органами видаються ліцензії);

- фахівців з митного оформлення (яким на право здійснювати митне оформлення митними органами видаються кваліфікаційні атестати).

Відкликання ліцензії або кваліфікаційного атестата застосовується тільки як додаткове стягнення до вказаних вище осіб і лише у випадку здійснення ними порушення митних правил у зв'язку зі здійсненням ними діяльності, передбаченої ліцензією чи кваліфікаційним атестатом діяльності.

4. Конфіскація товарів і транспортних засобів, які є безпосередніми знаряддями порушення митних правил. Така конфіскація стосується товарів і транспортних засобів зі спеціально виготовленими схованками, що використовуються для переміщення через митний кордон України й слугують для приховання предметів чи товарів. Відповідно до ст. 29 Кодексу про адміністративні правопорушення конфіскація полягає в примусовій безоплатній передачі зазначених товарів і транспортних засобів у державну власність. Конфіскації підлягає лише предмет, який є в особистій власності порушника, якщо інше не передбачене чинним законодавством України. Але МК України встановлює можливість конфіскації товарів і предметів незалежно від того, кому вони належать. Важливий лише сам факт скоєння правопорушення.

Конфіскація провадиться незалежно від того, чи є вони власністю особи, що скоїла порушення митних правил, а також незалежно від того, встановлено цю особу чи ні. Наприклад, при контрабанді транспортом загального користування (залізницею) часом неможливо встановити особу, що поклала контрабанду в тайник. Така контрабанда підлягає вилученню й конфіскації. Тобто, конфіскувати можна тільки ті предмети, що ховалися від митного контролю, а не всі предмети, у тому числі й заявлені в поданих на вивіз документах.

Конфіскація може застосовуватися як в якості основного, так і в якості додаткового покарання.

5. Стягнення вартості товарів і транспортних засобів. У діяльності митних органів нерідко застосовується стягнення вартості товарів і транспортних засобів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, товарів і транспортних засобів зі спеціально виготовленими схованками, використаними для переміщення через митний кордон України з прихованням предметів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил. Цей вид стягнення є специфічним і характерним лише для митного законодавства. Він виражається в примусовому вилученні в дохід держави грошової суми, що складає вільну (ринкову) ціну товарів і транспортних засобів, які відповідають зазначеним вище вимогам на день виявлення правопорушення.

Відповідно до чинного законодавства України при неможливості конфіскації товарів і транспортних засобів у зазначених випадках у процесі

виконання постанови митного органу з осіб, які скоїли порушення митних правил, стягується вартість зазначених товарів і транспортних засобів. Однак у таких випадках мова йде не про заміну однієї міри стягнення іншою мірою, а про еквівалентну компенсацію реальної вартості конфіскації відповідних предметів і транспортних засобів. Стягнення вартості товарів і транспортних засобів може застосовуватися в якості як основного, так і додаткового адміністративного стягнення.

Конфіскація транспортних засобів, на яких перевозилися товари, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, також є стягненням. Вивчення практики притягнення до відповідальності за порушення митних правил громадян України й іноземних осіб показує, що митне законодавство України сприяє забезпеченню виконання постанови митного органу України про накладення стягнення.

При проведенні заходів щодо забезпечення стягнень необхідно враховувати вимоги про те, що товари й транспортні засоби, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, чи документи або інші предмети підлягають вилученню, якщо в них є ознаки речових доказів. При здійсненні порушення митних правил особою, що не має в Україні постійного місця проживання, допускається вилучення речей, валюти й цінностей у розмірах, необхідних для забезпечення стягнення чи штрафу вартості предмету.

Адміністративні стягнення у виді попередження чи штрафу за порушення митних правил можуть бути накладені не пізніше двох місяців із дня порушення митних правил, а при триваючому порушенні митних правил - не пізніше двох місяців із дня його виявлення.

При припиненні кримінальної справи по контрабанді й наявності в діях порушника ознак порушення митних правил може бути накладено стягнення не пізніше місяця з дня ухвалення рішення про її припинення. Конфіскація предметів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, і предметів зі спеціально виготовленими схованками, що використані для переміщення через митний кордон України з прихованням таких предметів, провадиться незалежно від моменту здійснення чи виявлення порушення митних правил (ст. 139 МК України).

Як уже вказувалося, чинний МК України в ст. 100 передбачає кримінальну відповідальність за контрабанду. Ця стаття визначає лише поняття контрабанди - переміщення товарів, валюти, цінностей і інших предметів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах або групою осіб, які організувалися для заняття контрабандою, а так само таке ж незаконне переміщення історичних і культурних цінностей, наркотичних засобів, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, зброї і набоїв (крім гладкоствольної мисливської зброї і набоїв до неї). Ст. 70 КК України за контрабанду передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до десяти років із конфіскацією майна.

Під великим розміром розуміється контрабанда, загальна вартість предметів якої становить двісті та більше встановлених мінімальних розмірів

заробітної плати.

Цивільна відповідальність при порушенні митних правил має компенсаційний характер і полягає в обов'язку сторони, що своїми протиправними діями скоїла контрабанду, відшкодувати шкоду в повному розмірі.

3. Поняття та порядок провадження в справах про порушення митних правил.

Провадження в справах про порушення митних правил - це особливий різновид процедур, який здійснюється посадовими особами митних органів із метою виявлення, об'єктивної оцінки, припинення й боротьби з порушеннями митних правил.

Іншими словами, провадження у справах про митні порушення – це система процесуальних дій щодо фіксації, установлення, правильної оцінки скоєного порушення митних правил.

Цей порядок урегульовано нормами МК України та Кодексом про адміністративні правопорушення України.

Завданнями провадження в справах про порушення митних правил є:

- виявлення й припинення правопорушень;
- своєчасне, усебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи;
- її вирішення відповідно до чинного законодавства;
- забезпечення виконання постанов у справах про порушення митних правил;
- виявлення причин і умов, які сприяли скоєнню митних правопорушень;
- уживання заходів щодо їх усунення;
- запобігання правопорушенням і зміцнення правопорядку та законності;
- попередження порушень митних правил.

Таким чином, провадження в справах про порушення митних правил представляє собою ряд послідовних, пов'язаних між собою процесуальних дій посадових осіб митних органів України, виконання яких базується на таких головних принципах:

По-перше, розгляд справи про митні правопорушення здійснюється на засадах рівності перед законом і митним органом (посадовою особою), який розглядає справи усіх громадян незалежно від походження, соціального й майнового стану, расової й національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду й характеру занять, місця проживання та інших обставин.

По-друге, справа про митне правопорушення розглядається відкрито. Це дає право піддавати розголосу хід і результати розгляду справи, зміст рішення, ухваленого щодо неї. Законодавство навіть дозволяє розглядати справи про митні правопорушення безпосередньо в трудових колективах, за місцем навчання або проживання порушника.

По-третє, здійснюється прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні в справах про митні правопорушення. Це є надійною гарантією законності, можливості контролювати дії службових осіб митних органів, а

також запобігання незаконним діям з їх боку.

По-четверте, здійснюється збір та оцінка доказів щодо порушень митних правил.

Порядок провадження в справах про порушення митних правил визначається МК України, а також законодавством України про адміністративні правопорушення - у частині, не врегульованій МК України.

Підстави для порушення справ про митні правопорушення безпосередньо визначені Законом.

Це пояснюється тим, що провадження починається з моменту відкриття справи.

Підставами для порушення справи про митне порушення є:

- безпосереднє виявлення посадовими особами митного органу ознак порушення митних правил;
- повідомлення або заяви українських та іноземних громадян, а також повідомлення або інші публікації в особах масової інформації;
- матеріали, що надійшли з правоохоронних, контрольних та інших державних органів;
- інформація, що надійшла від митних та інших правоохоронних служб, а також компетентних органів зарубіжних країн та міжнародних організацій;
- матеріали інших митних органів України.

Підставами порушення справи є достатні дані, що вказують на наявність ознак порушення митних правил.

Така справа вважається заведеною з моменту:

- складення протоколу про порушення митних правил або про адміністративне затримання фізичної особи чи посадової особи, що притягується до відповідальності за порушення митних правил;
- фактичного отримання митним органом від органів попереднього слідства, органів дізнання, прокурора чи суду матеріалів, за якими відмовлено у порушенні кримінальної справи або винесено постанову про припинення кримінальної справи за фактом контрабанди, провадження дізнання у справах, які відносяться до компетенції митних органів;
- винесення начальником митного органу чи його заступником постанови про відміну акта про накладення стягнення й про відкриття справи про порушення митних правил.

Початковою стадією провадження є митне розслідування. Митне розслідування ~ це попередня перевірка фактичних обставин конкретного порушення статей 103-120 МК України, розгляд заяв і повідомлень про факти митних порушень, митні обстеження, опитування порушників і свідків, адміністративні затримання. Тобто ця стадія являє собою комплекс процесуальних дій, у результаті яких здійснюється порушення справи про порушення митних правил, установлюються фактичні обставини з наступним їх процесуальним оформленням.

Заяви й повідомлення можуть бути зроблені в письмовій або усній формі.

Усні заяви заносяться до протоколу, що підписується заявником та посадовою особою, що прийняла заяву. Письмова заява повинна бути підписана особою, від якої вона подається. Повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб повинні бути викладені в письмовій формі. Усі заяви й повідомлення реєструються в книзі реєстрації заяв і повідомлень про порушення митних правил, після чого передаються на розгляд начальнику митного органу.

З'ясуванню при розгляді справи: чи дійсно скоєно правопорушення і яке конкретно; місце та час здійснення правопорушення; при яких обставинах, яким чином, із застосуванням яких засобів; хто скоїв правопорушення й відомості про нього; винність конкретної особи (осіб), з якою метою й за якими мотивами скоєно правопорушення; обставини, що впливають на ступінь і характер відповідальності особи; наслідки правопорушення, характер і розмір заподіяної шкоди; де й у чиєму володінні знаходяться предмети, що стали безпосередніми об'єктами правопорушення або використовувалися при його скоєнні, або підлягають конфіскації; які причини та умови, що сприяли вчиненню даного правопорушення конкретною особою (особами); інші обставини, що мають істотне значення для правильного вирішення справи. Вищенаведені дані встановлюються:

- протоколом про порушення митних правил;
- протоколами процесуальних дій;
- висновками експертів і іншими документами, отриманими у передбаченому законом порядку;
- поясненнями особи, що притягається до відповідальності;
- речовими доказами.

Під час здійснення митних розслідувань нерідко встановлюються факти нових адміністративних правопорушень, навіть злочинів. У випадках виявлення таких правопорушень під час провадження в справі про порушення митних правил, матеріали про них виділяються зі справи в окреме провадження й відправляються до відповідного державного органу. При виявленні під час митного розслідування ознак злочину, що не відноситься до підслідності митниці, необхідні матеріали в строк не більше 3-х діб направляються прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання. У таких випадках митний орган, у межах своєї компетенції, повинен вжити заходів до запобігання чи припинення злочину, а також до закріплення слідів злочину, забезпечення цілості матеріальних цінностей, документів, установлення очевидців.

Вивчивши матеріали перевірки порушення митних правил і оцінивши докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, посадова особа митного органу приймає одне з таких рішень:

- про порушення справи про порушення митних правил;
- про направлення матеріалів у інші органи, уповноважені на провадження в справах про адміністративні правопорушення;
- про порушення кримінальної справи й здійснення дізнання в справах про

контрабанду;

- про відмову в порушенні справи про порушення митних правил;
- про направлення повідомлення про злочин прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання.

Однак, ст. 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає декілька обставин, за яких провадження в справі про порушення митних правил не може бути порушено, а порушене підлягає закриттю. Це означає, що при наявності згаданих приводів протокол про порушення митних правил не складається, а у випадках, коли провадження по справі все ж було розпочато, дані обставини є підставою для припинення провадження в справі. До обставин, які виключають провадження в справі про порушення митних правил, належать:

- відсутність події й складу порушення митних правил;
- недосягнення особою на момент учинення порушення митних правил шістнадцятирічного віку;
- неосудність особи, що вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- учинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;
- скасування акту, який установлює адміністративну відповідальність;
- закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 139 МК України;
- наявність за тим самим фактом щодо особи, що притягається до адміністративної відповідальності, постанови посадової особи про накладення адміністративного стягнення або не скасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за даним фактом кримінальної справи;
- смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

Протокол про порушення митних правил є важливим документом і складається в кожному випадку виявлення порушення митних правил. За наслідками митного розслідування про вчинення митного правопорушення складається протокол, який є єдиною підставою для розгляду й вирішення справи про порушення митних правил. Тобто протокол являє собою підсумок скоєного порушення митних правил, початок провадження справи про їх порушення.

Повноваженням на складання протоколів про порушення митних правил наділено уповноважених посадових осіб митних органів, які повинні складати їх за встановленою ДМСУ формою. Однак Наказом Державного митного комітету України № 205 від 4 листопада 1992 року дозволено складання протоколів довільної форми, але тільки у випадках, коли, виходячи з конкретних обставин, форми протоколів, що встановлені, не можуть бути застосовані для документального закріплення виявлених правопорушень, і за умови складення таких протоколів із дотриманням усіх вимог щодо написання протоколів.

У ст. 122 МК наводиться перелік інформації, яку повинен містити

протокол про порушення митних правил. У протоколі зазначаються: дата й місце його складання, посада, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, що склала протокол, необхідні для розгляду справи відомості про особу, що вчинила порушення митних правил, якщо її встановлено; місце, час учинення й суть порушення митних правил; стаття МК, що передбачає відповідальність за порушення митних правил; прізвища й адреси свідків, якщо вони є; пояснення особи, що вчинила порушення митних правил, відомості про предмети й документи, вилучені згідно зі статтею 128 МК; інші відомості, необхідні для вирішення справи в подальшому по суті.

Особливу увагу при складанні протоколу треба приділяти повному й точному опису порушення. Для цього, крім уже названих, необхідно вказати ще такі дані: найменування й індивідуальні ознаки предметів, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, їх кількість або вагу, індивідуальну й загальну вартість, а також кількість однорідних з ними предметів, які пропущені, прийняті на зберігання або повернуті; найменування затриманих предметів зі спеціально виготовленими схованками, їх індивідуальні ознаки, кількість, вартість; найменування затриманих документів, необхідних для розгляду справи; предмети, що вилучені з метою забезпечення стягнення штрафу, їх індивідуальні ознаки, кількість, вагу, вартість. У випадках, коли при складанні протоколу неможливо встановити реальну вартість затриманих предметів, напроти найменування цього предмету в позиції "вартість" необхідно зробити запис: "Оцінку буде здійснено додатково".

Також у протоколах про порушення митних правил, окрім тих, що складаються про порушення митних правил у міжнародних поштових відправленнях, робляться наступні записи: на якій мові велася бесіда з особою, відносно якої складено протокол; якщо ця особа не володіє українською мовою ким був перекладений зміст протоколу зрозумілою правопорушнику мовою, і якщо перекладачем, то вказується його прізвище, ім'я та по батькові, адреса та місце роботи; про те, що особі, відносно до якої складено протокол, відомості про час та місце розгляду справи повідомлено, а також що вона одержала копію протоколу.

При складанні протоколу особі, що вчинила порушення митних правил, роз'яснюються її права, про що робиться відмітка в протоколі. Порушник має право ознайомитися зі змістом протоколу. Також особа, що вчинила порушення митних правил, має право подати пояснення та зауваження щодо змісту протоколу, а також пояснити мотиви своєї відмови від його підписання. Пояснення, зауваження, а також мотиви відмови від підписання протоколу, що власноручно викладені особою, додаються до протоколу.

Протокол підписується посадовою особою, що його склала, а також особою, що вчинила порушення митних правил, якщо її встановлено. При наявності свідків протокол може бути підписаний також і цими особами. У разі відмови особи, що вчинила порушення митних правил, від підписання протоколу, у протоколі про це робиться запис.

У разі необхідності, коли необхідні для об'єктивного розгляду справи

відомості не вміщаються на бланку протоколу, чинними правилами передбачено спеціальну форму ДП "Продовження протоколу про порушення митних правил". Він уже не містить відомостей про особу порушника, а лише вказує на митний орган, посадову особу, підставу для митного провадження, а також містить у собі розширений опис предметів (товарів) і підписи вказаних вище осіб.

Протокол складається, як правило, в двох екземплярах, окрім випадків порушення митних правил, виявлених при догляді міжнародних поштових відправлень (у цих випадках - у трьох екземплярах). Перший екземпляр залишається у справах митного органу, другий вручається правопорушнику. У випадках, коли складається три екземпляри протоколу, другий екземпляр підлягає відправленню відправнику міжнародного поштового відправлення в строк не більше трьох діб із повідомленням про вручення, третій видається представнику підприємства зв'язку для вручення одержувачу, що повинно підтверджуватися його підписом. Після відправлення другого екземпляра протоколу відправнику на першому та третьому екземплярах робиться запис про дату й номер цієї відправки.

Опитування ведеться згідно з протоколом опитування. Опитування особи у справі про порушення митних правил урегульовано ст. 124 МК України, де встановлено, що посадова особа митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил чи особа, яка розглядає цю справу, може здійснювати опитування по суті справи. Опитування є вербальним способом отримання інформації, необхідної для встановлення істини у справі.

Опитувана особа повинна повідомити все, що їй відомо про обставини, що мають відношення до справи.

Відповідно при опитуванні необхідно дотримуватися всіх правил відносно мови, а особу необхідно ознайомити з її правами й попередити про можливі наслідки опитування. При необхідності до опитування можуть бути залучені спеціалісти, перекладач, а якщо це необхідно то сурдоперекладач.

Терміни провадження про порушення митних правил повинні бути оптимальні та відповідати вимогам чинного законодавства.

Чинний МК України регламентації провадження в митних справах приділяє мало уваги. У більшій мірі це регламентується Кодексом про адміністративні правопорушення України. Відповідно до ст. 277 справа про адміністративні правопорушення розглядається в п'ятнадцятиденний строк із дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення й інших матеріалів справи. Це ж правило продубльовано в ст. 137 МК України, де вказано, що справа про порушення митних правил розглядається в п'ятнадцятиденний строк, із дня отримання органом або посадовою особою всіх необхідних для вирішення справи матеріалів. Утім, враховуючи, що для встановлення істини потрібна значна кількість документів, то часто справа затягується. Тому й виникає питання про продовження строків провадженні по справі.

Продовження строків провадження регламентується відомчими

інструкціями. Продовжити строки провадження в справі може начальник митниці чи особа, що його заміщає, за умови, що справа велася посадовою особою цієї митниці або підпорядкованого митниці митного поста до 6 місяців. Начальник митного управління, або особа, що його заміщає, праві продовжити термін провадження до 12 місяців.

Продовження терміну провадження в справі вноситься мотивованою постановою.

Провадження в справі вважається закінченим:

- при передачі начальнику митного органу чи його заступникові для розгляду матеріалів посадовою особою, що веда справу (ст. 134 МК України);
- при припиненні провадження в справі про порушення митних правил.

Адміністративне затримання

Адміністративне затримання - це один із заходів забезпечення впровадження у справах про порушення митних правил, який застосовується з метою припинення порушення митних правил, складення протоколу про таке порушення при неможливості його складення на місці, забезпечення вчасного й правильного розгляду справи та виконання постанови по ній. Таке затримання може бути застосовано на строк до трьох годин.

Адміністративне затримання здійснюється посадовими особами митних органів за рішенням начальника митного органу, або особи, що його заміщає. Про адміністративне затримання складається встановленої форми протокол, в якому зазначається дата й місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, що склала протокол; відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання. Протокол підписується посадовою особою, що його склала, і затриманим. Якщо той відмовляється підписати протокол, у ньому робиться відповідний запис.

На прохання затриманої особи місце її перебування повідомляється її родичам, адміністрації за місцем роботи або навчання. При затриманні неповнолітнього обов'язково повідомляються його батьки або особи, що їх заміщають.

Строк адміністративного затримання не може тривати більше, ніж три години. Правда, чинним законодавством передбачено, що у виняткових випадках у зв'язку з особливою потребою можуть бути встановлені інші строки. Осіб, які порушили прикордонний режим або режим у пунктах пропуску через державний кордон, можна затримати на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи й з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб із повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин із моменту затримання або на строк до десяти діб із санкції прокурора, якщо правопорушники не мають документів, які посвідчують їх особу.

Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставки особи, що скоїла порушення митних правил у службове приміщення митного органу України або інше приміщення, де провадження необхідних дій є можливим, а для особи, що перебуває в стані сп'яніння - з моменту її

вितверження. По відношенню до осіб, які знаходилися в службовому приміщенні у зв'язку зі здійсненням митного контролю, строк адміністративного затримання рахується з моменту закінчення такого контролю.

Про адміністративне затримання складається протокол установленної форми.

Докази порушення митних правил є важливим питанням при провадженні про порушення митних правил. Відповідно до 251 КпАП України доказами в справі про адміністративні правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) установлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значенням для правильного вирішення справи.

Під предметом доказування при провадженні справи про порушення митних правил розуміється сукупність обставин, які підлягають доказуванню. Відповідно доказуванню підлягає:

- подія правопорушення;
- вина фізичної особи чи посадової особи в порушенні митних правил;
- факт здійснення порушення митних правил юридичними особами, а також особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи;
- обставини, що впливають на ступінь і характер відповідальності особи, що притягується до відповідальності за порушення митних правил;
- причини та умови, що сприяли скоєнню порушення митних правил.

Предмет доказування включає в себе такі обставини, які повинні бути обов'язково встановлені для правильного провадження й розгляду справи по суті. Ці обставини встановлюються в ході опитування й фіксуються в протоколах, які доповнюються: зафіксованими в документах даними, що отримані в ході митного контролю, догляду, провадження митного оформлення, у ході ведення провадження про порушення митних правил; поясненнями осіб, які притягуються до відповідальності, свідків; висновками експертизи, речовими і письмовими доказами.

Докази про порушення митних правил повинні бути зібрані в встановленому порядку уповноваженими на то посадовими особами у межах їх повноважень із дотриманням установленого порядку, способів і форм.

Оцінка доказів здійснюється посадовою особою за її внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності. Посадова особа при цьому керується виключно законом і правосвідомістю. Ніякі докази наперед не мають переваги над іншими.

Оцінка доказів свідчить про готовність посадової особи винести по справі відповідне рішення. Оцінці підлягає кожен окремий доказ, який відноситься до факту скоєння порушення митних правил.

Класифікація доказів порушення митних правил підкоряється визнанням у науці критеріям, відповідно до яких прийнято розрізняти наступні види:

- протоколи та інші документи, що складені при здійсненні митного контролю й митного оформлення, провадженні у справі про порушення митних правил чи при її розгляді;
- пояснення осіб, які притягуються до відповідальності;
- пояснення свідків;
- висновки експерта;
- речові докази;
- письмові докази.

Ці докази добуваються в ході процесуальних дій, які можна поділити на дві групи.

До першої групи відноситься такі, які здійснюються посадовими особами митних органів, у провадженні яких знаходиться справа про порушення митних правил. Вони направлені на безпосереднє виявлення, закріплення й вилучення доказів у справі. Сюди відноситься опитування особи, що притягується до відповідальності за порушення митних правил, опитування свідків, митне обстеження, огляд, пред'явлення товарів для пізнання, експертиза, вилучення товарів і транспортних засобів. З деякими варто ознайомитися більш детально.

Здійснення митного обстеження є однією із невідкладних і важливих процесуальних дій, яка спрямована на виявлення, закріплення й вилучення доказів про порушення митних правил. Обстеженню підлягають території, приміщення й транспортні засоби.

Митний огляд здійснюється як при складанні протоколу про порушення митних правил, при митному обстеженні, при вилученні товарів, транспортних засобів і документів на них та інших предметів, так і як самостійна процесуальна дія. Він, як і попередня процесуальна дія, здійснюється в присутності понятих, а в разі необхідності - особи, що притягується до відповідальності за порушення митних правил.

У необхідних випадках при огляді здійснюються виміри, застосовується фото і кінозйомка, відеозапис, складаються плани, креслення, схеми, беруться проби й зразки, копії з документів.

Для пізнання пред'являються товари, транспортні засоби, документи на них, інші предмети, які вилучені при складанні протоколу про порушення митних правил й інших процесуальних діях.

Експертиза є найбільш складною процесуальною дією й комплексом заходів по залученню кваліфікованих доказів на підставі висновку фахівців. Вона здійснюється на підставі мотивованої постанови в тому разі, якщо для з'ясування питань потрібні спеціальні знання в галузях науки, техніки, мистецтва і т. ін. Експертиза проводиться або експертами митних органів, або спеціалістами, що залучаються.

Витребування документів є найбільш застосовуваною процесуальною дією, що необхідна для правильного провадження в справі. Несвоєчасне подання документів є підставою для продовження строків провадження в справі про порушення митних правил.

Витребування проводиться шляхом направлення в державні органи

(податкові, Міністерства економіки, реєстраційні, інші), фізичним та юридичним особам, суб'єктам підприємництва вимоги про надання документів (форма В-1) із вказівкою, кому вимогу адресовано, номери справи про порушення митних правил, переліку необхідних документів.

Вилучення товарів і транспортних засобів здійснюється посадовими особами митниць. Вилученню підлягають товари й транспортні засоби, що:

- є безпосередніми об'єктами порушення митних правил;
- мають спеціально виготовлені схованки, що використовувалися для переміщення через митний кордон України товарів і предметів з порушенням митних правил;
- транспортні засоби, на яких перевозилися товари, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил;
- документи, засоби ідентифікації та інші предмети, що визнаються доказами.

До другої групи процесуальних дій відноситься такі, які здійснюються посадовими особами митних органів і спрямовані на забезпечення провадження у справі про порушення митних правил і стягнення можливих санкцій майнового характеру. До них відноситься: витребування документів, отримання інформації, накладення арешту, здійснення ревізії, перевірки, інвентаризації, доставляння особи в митний орган, адміністративне затримання.

Накладення арешту на товари, транспортні засоби й інше майно здійснюється при неможливості їх вилучення для забезпечення стягнення можливих штрафів і стягнення вартості товарів і транспортних засобів.

Про накладення арешту посадова особа митного органу виносить мотивовану постанову.

Арешт не може бути накладений на предмети, що належать і необхідні фізичній особі або особам, які знаходяться на його утриманні.

Спрощена форма застосування стягнення при порушенні митних правил

Спрощена форма застосування стягнення при порушенні митних правил використовується в передбачених митним законодавством випадках.

Особливості такої форми накладення стягнення полягають у наступному:

- при застосуванні спрощеної форми накладення стягнення справа про порушення митних правил не заводиться та протокол про правопорушення не складається;
- процесуальні дії не здійснюються;
- стягнення накладається на місці виявлення порушення митних правил;
- на відміну від процедури накладення стягнення по відкритій справі про порушення митних правил, рішення про накладення стягнення приймається лише чітко окресленими законом посадовими особами;
- формою накладення стягнення є Акт про накладення стягнення.

Така форма сприяє ефективності провадження та адекватності оцінки

порушником протиправних дій.

4.Оскарження рішень про притягнення до відповідальності за порушення митних правил

Оскарження рішень про притягнення до відповідальності за порушення митних правил гарантує можливість захисту від упереджених дій посадових осіб митних органів, а також допущених у процесі провадження помилок.

Відповідно до ст. 143 МК України постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржена особою, відносно якої воно винесено, протягом десяти днів із моменту винесення такої постанови.

Оскаржені можуть бути як постанови про накладення стягнень за порушення митних правил, так і інші постанови, зазначені в МК України.

Для фізичних та посадових осіб передбачено альтернативну можливість використання ними по власний розсуд одноступінчатої (місцевий суд) чи двоступеневої (вищестоящий митний орган, а потім місцевий суд) процедури оскарження рішення митних органів України і їхніх посадових осіб, які порушують права громадян. Скарги подаються й розглядаються у встановленому МК України та іншими законами порядку. Вони визначають порядок оскарження в суді неправомірних дій органів державного управління й посадових осіб, які порушили права фізичних та юридичних осіб.

Митне законодавство встановлює порядок подання скарг в органи, що можуть їх розглядати. Загальний принцип подання скарг - розглядати скаргу не може та особа, на дії якої поступила скарга. Скаргу може розглядати керівник особи, що винесла певне рішення, або вищестоящий митний орган. На постанову митниці України про накладення адміністративного стягнення скарга може бути подана в Державну митну службу України або прямо в районний (міський) суд за місцезнаходженням митниці України, що винесла постанову. Протягом десяти днів із дня прийняття ДМСУ рішення скарга на це рішення може бути подана в районний (міський) народний суд за місцезнаходженням ДМСУ. Рішення суду є остаточним.

На постанову ДМСУ про накладення адміністративного стягнення скарга може бути подана в районний (міський) суд за місцезнаходженням ДМСУ. Рішення суду є остаточним.

У разі пропуску зазначених термінів із поважних причин ці терміни за заявою особи, відносно якої винесено постанови, можуть бути відновлені відповідно до ДМСУ або судом. Відновлення вказаного терміну здійснюється лише з метою подачі скарги й забезпечення права на захист законних прав та інтересів.

В обох розглянутих випадках рішення народного суду є остаточним.

У МК України для забезпечення стягнення штрафу, як відзначалося вище, застосовується вилучення майна й цінностей. Після сплати суми штрафу предмети, вилучені з метою забезпечення стягнення штрафу чи вартості предметів, можуть бути отримані особою, в якої їх було вилучено, протягом шести місяців із дня сплати штрафу. Предмети, що необґрунтовано вилучені для забезпечення стягнення чи штрафу вартості предметів, безпосередні

об'єкти порушення митних правил або предмети контрабанди, предмети зі спеціально виготовленими схованками, використаними для переміщення через митний кордон України з прихованням таких предметів, можуть бути отримані особою, у якої їх було вилучено, у митному органі України протягом шести місяців із дня відправлення їй відповідного повідомлення або повинні бути переслані цій особі за її заявою в зазначений термін.

Відповідальність митних органів України

Відповідальність митних органів України і їх посадових осіб за допущені ними порушення при здійсненні митного контролю й оформленні є відображенням конституційного принципу взаємної відповідальності громадянина й держави.

На підставі ст. 150 МК України не допускається заподіяння митними органами іншим державним органам, громадянам і підприємствам збитку, приниження честі й гідності громадян і здійснення інших неправомірних дій.

Відповідно до чинного законодавства митні органи і їхні посадові особи, що допустили неправомірні дії по відношенню до громадян, підприємств чи інших державних органів, несуть відповідальність відповідно до чинного МК України та інших законів України.

Заподіяні в результаті неправомірних дій митних органів збитки відшкодовується фізичним та юридичним особам, у тому числі й державним, відповідно до чинного законодавства України у повному обсязі з огляду на усі втрати, у тому числі й упущену вигоду.